

Underlag – reflektionsövningar

Detta dokument finns för att bidra till de reflektionsövningar som tagits fram till utbildningen *Jämlik sjukvård – En webutbildning om juridisk status och rätten till vård!* Fokus ligger på begreppen AAAQ och **Hälsans beståmningsfaktorer**, som presenteras nedan.

Termen AAAQ (Availability, Accessibility, Acceptability and Quality) är framtagen av FN i syfte att definiera rätten till vård. På svenska brukar den översättas som **Tillgång, Tillgänglighet, Acceptans** och **Kvalitet**.

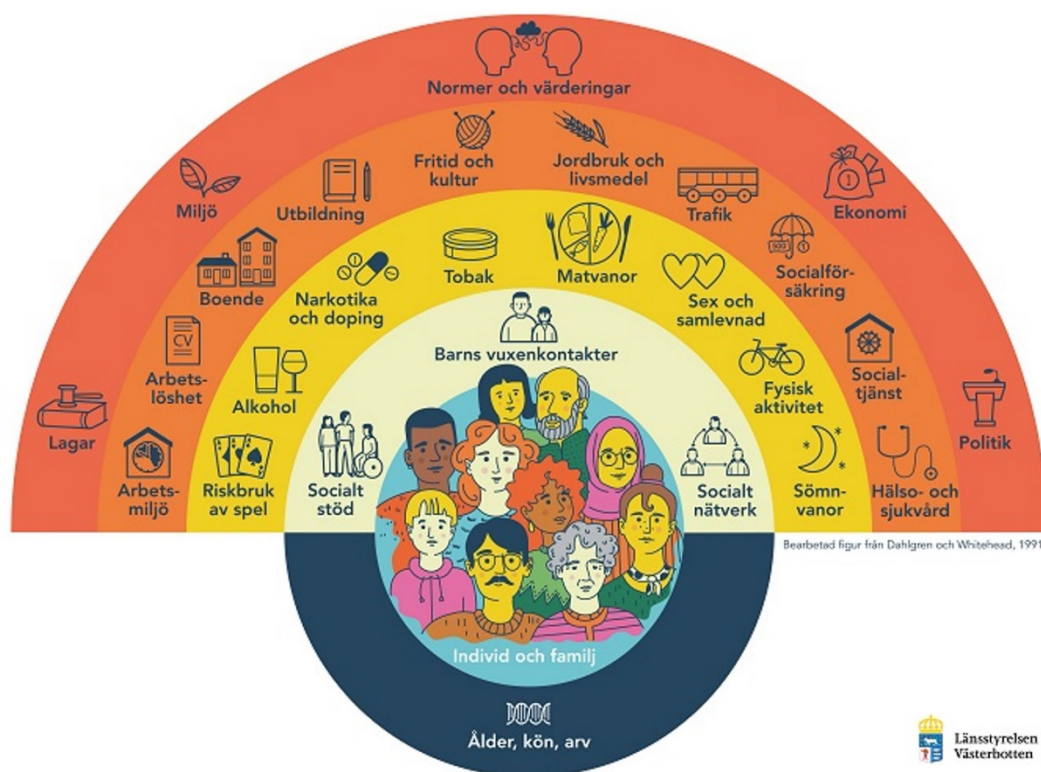
Tillgång innebär att de behöver finnas ett fungerande hälso- och sjukvårdssystem där vården räcker till för de behov som finns. Vården ska också finnas att tillgå inom en rimlig tid.

Tillgänglighet åsyftar att vården ska vara tillgänglig ur både fysiska och ekonomiska aspekter, samtidigt som den ska vara icke-diskriminerande. Den behöver också tillgängliggöras genom information. Med fysisk tillgänglighet innefattas en geografisk spridning som tillåter alla människor inom en nation att nå vården med särskilt fokus mot utsatta grupper. Vidare innebär att vården ska vara tillgänglig för alla oavsett funktionalitet. Med ekonomisk tillgänglighet menas att vården ska erbjudas för rimliga kostnader, där de med sämre socioekonomiska förutsättningar ska kunna ta del av vården oavsett betalningsförmåga. Informationstillgänglighet är att alla individer ska ha rätt till information om deras rätt till och omfattning av vård, samtidigt som de ska ha tillgänglig information om hälsofrämjande levnadsvanor och insatser. Icke-diskriminering innebär att all vård ska finnas tillgänglig utan diskriminering, och att alla ska få vård utifrån deras människovärde. Särskilt fokus ligger på marginaliserade grupper med särskilda behov.

Acceptans handlar om att vården måste vara medicinskt etisk, kulturellt lämplig och konfidentiell. Det innebär att vården ska ta i beaktning individers, minoriteters och gruppers kultur, samt könsidentitet och sexualitet. Vården ska i största möjliga mån utgå från patientens egna önskemål och förutsättningar.

Kvalitet innebär att vården som erbjuds ska vara av god kvalitet och säkerställd genom empiriskt beprövade metoder. Samma kvalitet ska gälla för alla. Det förutsätter en säkrad och tillräcklig bemanning av lämpliga vårdprofessioner, samt lämplig tillgång av läkemedel.

Hälsans bestämningsfaktorer

(Illustration av Matilda Hall)

Hälsans bestämningsfaktorer är en förklaringsmodell som hjälper oss att förstå skillnader i hälsa mellan individer och grupper. Den visar hur våra förutsättningar till god hälsa påverkas genom olika faktorer, i olika dimensioner. I illustrationen ovan kan en säga att dimensionerna är kategoriserade i genetiska aspekter, individuella egenskaper, sociala omständigheter och kontakter, levnadsvanor, livsvillkor, samt system. Alla faktorer kan påverka en individs förutsättningar till god hälsa i olika grad, och de olika dimensioner kan ha mer påverkan på vissa grupper. För att ta ett exempel är det större risk att personer i papperslöshet eller asylsökande upplever särskilt undermåliga förutsättningar i de yttre dimensionerna där de ofta inte omfattas av rådande normer, inte har samma tillgång till social välfärd och inte har samma tillgång till utbildning, boende och jobb.

För de som exempelvis uppfyller rådande normer kring svenskhet och är innehavare av svenskt medborgarskap, fungerar de flesta av dessa dimensioner som stärkande för individers hälsa. Faktorer som innehav av socialförsäkring, tillgång till utbildning, tid till fysisk aktivitet och andra resurser kan förebygga ohälsa och bidra till goda levnadsvanor. För människor som då saknar svenskt medborgarskap eller bryter mot rådande normer, kan resultatet vara det motsatta. Fundera på: Om du skulle ta bort några av de faktorer som idag stärker ditt välbefinnande, hur skulle din hälsa se ut? **Använd dig gärna av illustrationen.**